

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

**Sefer 'ir Binyamin asher banah ḥomat ha-'ir
u-me-gedulehah ve-'amudim aśah le-bet bet Yiśra'el
ḥeleq ha-sheni ... ha-rav ... Binyamin Ze'ev Ṿolf n.r.u av
bet din ve-rosh metivta de-ḳ.ḳ. Zmigrod**

Binyamin Ze'ev Ṿolf

Frankfurt de-Oder, [1698]

VD17 1:698249Q

ישודיק תכסמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10824

תנחום בר חיילאי העוף הזה עם ככל העולם. ומהיה מן
הגזילות והמסים לכך אמרה תורה והסיר מוראתו בנוצתה. אבל
הבהמה שעומדת באבוס בעליה לפיכך מקריב את כולה.
אומר מעת שהקפיד הק"ה אף על גזל נכרי דהא רובא דעלמא
א"ה נינהו והוא אומר העוף עם ככל העולם. והכתוב אומר
והסיר מוראתו בנוצתה. אומר מעתה כי הק"ה שונא גזל
בעולה אף על נכרי אף אם נאמר דלכך פסל הק"ה את המוראה
בנוצתה כשגזל הגזל. נסתר הקל וחומר בתורת כהנים וז"ל.
והסיר מוראתו והשלך. אותה בהשלכה ואין עולת בהמה בהשלב
שיכול והלא דין הוא. מה במקום שלא פסל את העור. פי'
גזי עוף לא פסל העור. דכתיב ושיטע אותו בכנפו לרבות
העור. ואעפ"כ פסל בו הרעי דכתיב והסיר מוראתו בנוצתה.
מקום שפסל העור דכתיב והפשיט את העולה. אינו דין שיפסול
בו הרעי ת"ו והשלך אותה. אותה בהשלכה ואין עולת בהמה
בהשלכה. והנה לכאורה דברי תורה סותרין את הקל וחומר
ההוא. אבל לפי טעם הכלל דפסל המוראה משום גזל א"כ נדקו
יחדיו להיות עולת העוף בהשלכה. ואין עולת בהמה בהשלכה
כי הבהמה לא שייך גבה גזל שאוכלת מאבוס בעליה וכו"ל.
והנה בגמ' דאמנה שר"י לוי דגם עוף יש לו עור מדכתיב ושיטע
אותו בכנפו לרבות העור. ש"מ דאית לי עור לעוף. ופרך
מאי קמ"ל דאית לי עור לעוף תנינא החובל בהם חייב ש"מ דאית
ליה עור. וחסיק התם בגמ' דמשום דאית לי עור לעוף אנטרין
קרא לרבותי שמקריבין את העוף עם העור. והנה זה ידעת
המשנה שלימה ששנינו אמנה שרצים החובל בהם חייב מפני שיש
להם עור. לכך יפה אמר אלישע בשעה שהיה עוסק בשמנה
שרצים וגזחו פירש ממנו באותו פעם ולא למד פרק זה שאלו לא
פירש ונהה זה הפרק דשמנה שרצים חייב מפני שיש להם עור.
וא"כ החובל בעוף שתייבא"ל ג"כ מפני שיש להם עור ולפ"ו יקשה
למה אמרה תורה ושיטע בכנפו לרבות העור הלא מה במקום
שלא פסל הרעי פסל העור. מקום שפסל הרעי אינו דין שיפסול
העור. אלא ז"ל דלאו טעמא משום מאיסותא הוא חלא משום
הגזל וכו"ל. א"כ היה מעלה על הדעת שגם גזל נכרי אסור ולא
היה שולח יד לקחת כסף והסב מנעמן. אך עתה אשר פירש
מלימוד זה א"ל אלישע רשע הגיע ליטול שכר שמנה שרצים.
ועתה הפסדת הלימוד וגם לקחת כסף והסב ובגדים מנעמן אשר
גזל בידך ועל הגזל נגעי' בחיים לכך צרע נעמן תדבק בן גור ודוק

הגדה ואף גם כאן נאמר טעם נכון למה לא קאי עלמ' רק איהא
שמי' רבא דאגדת' הלא סתמא אמרו חז"ל והפליגו במעל' איש' ר'
כי אפי' יש בו שימץ של ע"ז מוחלין לורק תדע כי זה נמצא בכל
ספרי המוסר ומדרז"ל כי אין הק"ה חפץ בקילוסו של רשע
אך בכתבי הקדש שנ' האר"י ז"ל כא"כ הלימוד הגד מכפ' עונותיה'
של ישראל כי הגדה היא נגד השכינה ה' אחרונה ולכך אמרו
לרע"ק עקיבא מה לך אצל הגדה וכו'. אף גם כילפי פשוטו
כ"ל לפי מאשארז"ל במס' גיטין דאפליגי תנאי ר"א ס"ל תורה רובה
בכתב ומיעוטה בע"פ. ור"י ס"ל רובה בע"פ ומיעוטה בכתב
טנא כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית וגו' ופרך לוי'
תורה רובה בכתב. הא כתיב כי ע"פ הדברים האלה. ומשני וכו'
הוא משום דתיקפי למגמריניהו. נמיניו למדין כי אי נמיא
דתורה שבכתב מרובה מבע"פ ז"ל מה טנא כי ע"פ הדברים
האלה משום דתיקפי למגמריניהו כי כתיב אצל הק"ה הלימודים
החמורים וכמו שניקא דהע"ה שיהי' ספר תהלים חשוב העוסק
בו כאלו עסק בנגעים ואהלות. כדאית' במדרז"ל. והנה
רש"י ז"ל פירש דכברי ר"א הכלל דס"ל התורה רובה בכתב אף כי
החשוב מכחיש זה שהרי עינינו רואות כי תורה שבע"פ מרובה מן
הכתב. לפי שכל הלימודים הנרמזים בכתב ה"ל כתורה
שבכתב. והקשה הגאון בח"א לפ"ו מ"ט דמ"ד דאמר רובה
בע"פ. ותירץ שם בדוחק. והנה זה נמצא וידוע ליודעי' מן כי
מעלת רע"ק היה בזה אשר ראתה עינו מה שלא ראה עין של
משה כי מרע"ה היה יודע הלימוד אף ידע מקומו היכן רמיוז
באוריית' בתורה שבכתב. אבל רע"ק ידע את מקומו לדרוש
כתרי אותיות על כל קוץ תיני תילים הלכות דייקא על כל קוץ
וקוץ. נמצא לרע"ק ה"ל תורה שבכתב מרובה ולדידי קשה
אשרי שרמיו הכל בתורה שבכתב והיא מרובה מבע"פ למה אמר
כי ע"פ הדברים האלה כרתי אתך ברית וגו'. אלא ז"ל דמעלת
תורה שבע"פ הוא משום דתיקפי למגמריניהו וחכמים לפני
הק"ה דברי ספרי החמורים. א"כ עקיבא מה לך אצל הגדה
כלך אצל נגעים ואהלות ההלכות החמורות. ולפי מ"ש למעלה
רמזו עוד לסוד זה שהוא עקיבא בן יוסף שהוא בסוד הא"י של
הסם וצריך יסוד עולם ומעלתו גבוה שהוא בסוד שיתא סדרי
משנה שהוא הוי"ו וא"כ מה לך אצל הגדה שז"ו רק נגד האחרונה
אבל אנתנו מה ומה חיינו שהיא האחרונה שהיא בסוד מה וצרכים
אנתנו לאקמא שכינתא מעפרא שהיא עמנו בגלות לא קאי
עלמא רק איהא שמייה רבא דאגדת' וזה היה שמי' רבא עובל
ביותר אחר הגדה שהק"ה חפץ בקילוסו זה לפי שכבר נתכפר
עונם בלימוד האגדה. וזה קיום העולם שהוא השכינה כנוגע
בסוד מן העולם ועד העולם. וחלקיה' אמרה נפשי להיות ג"כ
מלומדי אגדה המכפרת עונם של ישראל וסר עוני וחטאתי
תכופר ולהיות מנגדיקי הרבים בככבים עולם ועד אמן :

בנו אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו דכתיב בנקר תאמר
מיתן ערב וכערב תאמר מי יתן בקרי' הי בקר איליטא
בקר דלמחר מי ידע מאי הוה. אלא בקר דהוה וכו' :

הגאון בח"א מקשה למה לא דייק מרישא דקרא דכתיב מי יתן
ערכי. הי ערב. ז"ל לתרץ ע"פ מה שדרז"ל בפסוק והוא ישפטו
תכל בנדק דין לאומים במשך כשהק"ה דן את אומי' העולם דן
אותם בגילה בשעה שהם ישנים מן העבירות. ולישראל דן ביום
פשעה שהם עוסקים במצות. נמיניו למדין דגבי רשעים ופה
הלילה כי שינה לרשעים נאה להם ונאה לעולם משא"כ בנדויקים
ועיין בחידושינו ריש מסכת ב"ב לקמן וא"כ לק"מ אחרי אשר זה
היאקרא של בנקר תאמר מי יתן ערב נאמר בדברי האה ותוכחה
של משנה תורה אם לא תשמעו אל מצות ה'. ובזמן שאין ישראל
עושים רצונו יפה נאמר המקרא הזה בנקר תאמר מי יתן ערב
כי הלילה טוב להם מן היום. אבל בהיפך יקשה כי בערב תאמר
מי יתן בקר למה להם לנפשות' ועל היום. לכך נדרש כי אין יום
שאינו קללתו מרובה מחבירו כנלע"ד :

בנו ואלא עלמא אמאי קאי אקידושא דסדרא ואיחא ששיח
רבא דאגדתא :

הנה מזה תראה מעלת הגדה כי עלמא קאי אהא ועיין
בהקדמתנו לספר זה תראה משם דברים ערבי' ומתוקי' במעלת

מסכת קידושין

רבנן תנאי ר' ש אומר מפני מה אמרה תורה כי יקח איש
אשה ולא בי תקח אשה לאיש מפני שרובו של
איש לחור על אשה ואין דרכה של אשה לחור על איש. משל
לאדם שאברהלו אבידה מי חזור על מיוב' :

ז"ל לדיוק ג"כ בלישן דהאי תנא מפני מה אמרה תורה דייק לפי
שמנינו בירושלמי בשלשה מקומות הלכ' עוקר המקרא וזה אמהם
התור אמרה וכתב ספר כריתות בספר דוקא. והלכ' אומרת בכל
דבר. לכך מתמ' ר"ש על התור דוק' אמר' בספ' דוק למה לא אמר'
י א מ א

חידוש
הטעם
שגול' א"ה
אסור
חפסוק
והסיר
מוראתו
בנוצת'
בא"ה
מי
השכחה
יוסף
היה
יעקב
בזה
אוי' לי
שכחתי
ב'אחינו

מסבת קידושין

בי תקת אשה לאיש . והנה מתחלה צריך לדקדק מה בזה
שאמרה התורה כיוקח אשה לנאמן אי הוה כתיב אפכא כי
תקח אשה לאיש נמי הכי הוה אמר למה לא נאמר כי יקח איש
אשה . וכל לפי מאי דמשינו בגמ' על מה דפרין דתנא האש
בקניית ולא תני האיש קונה . ומשינו אי הוה תני קונה הא
אפי' בע"כ דאשה נמי קני . לכך תני האשה נקנית דמרעיה
אין שלא מדעתה לא . ח"כ ה"כ אלישנא דקרא איכא למידקלמה
אמר כיוקח איש אשה דמשינו אפי' בע"כ דהאשה . ולא כתי'
כי תקח אשה לאיש דנימא דמדעתה אין ובע"כ לא . אך זהא
תק' דא' לומר כן דאשה מתקדשת בע"כ דא' כי יקשה קושית
הנ"ל לא לכתוב רחמ' קידושי כסף כלל ותיתי מהנך משטר
וביאה כמו שאלו קוניסכמו כן כסף קונה . דמאי משינו בגמ'
דלא נוכל למיזק משטר וביאה דת' להנך סב' וישנן בעל כרחה
שטר נטש וביאה ביבמה ואי נימא דגם כסף קונה בע"כ דהדא
קאי לדוכת' לא לכתוב רחמנא כסף קידושין כלל ותיתי
מהנך . וח"כ דמוכח דאין האשה נקנית בע"כ כלל לא אנטרין
לכותב כי תקח אשה לאיש . זה אינו לדעת התורה שאמרה
בספר דוקא וא"כ מקשינן הויה לביאה ומה יציאה בספר דוקא
אף הויה בספר דוקא ואי כחב על החרס או דבר אחר שאינו
בספר לא קני א"כ לא נוכל למילף קידושי כסף מהנך דאף אי
נימא קידושי כסף הו"ג כ' בע"כ איכא למיפרך משטר שאינו
בספר ולא קני וז"ל כי הוא שטר גמור ודמי לשטר זביתי כדאית'
בגמ' ואעפ"כ לא קני וה"ה לכסף להכי אנטרין למכתב
קידושי כסף בפירושו ולא תיתי משטר וביאה . לכך מתמה
ר"ש ואמר מפי מה אמרה תורה כי יקח איש אשה ולא כתיב
כי תקח אשה לאיש . ללמדינו דאין האשה נקנית אלא מדעתה
דמאי אמרת . דאי הוה נקנית בע"כ הוה מני למילף קידושי
כסף משטר וביאה ולא הוה אנטרין למכתב קידושי כסף כלל .
דהא לדעת התורה שאמרה וכתב בספר דוקא ואתקן הויה
לביאה ושאר שטר' לא קנו אנטרין למכתב כסף כהדא
ומשינו מפני שדרכו של איש וכו' ודוק . ובה"ל כי מזה הטעם
ביאור הלכה עוקרת המקרא התורה אמרה וכתב בספר דוקא
הגמ' והלכה אומרת בכל דבר כי כל חד לשיטת' איל . כי המקרא
בשלה סוכרת כי היא העיקר והלמלא לא חשאו ישראל לא ניתן להם
מקומות אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד . וכרב חכמה
הלכה רב בעם ויוסיף דעת ויוסיף מכאוב . דל"ל דהלכה ואגדא נתנו
עוקרת למשה לפי שזכה ישראל במה שאיבר את הלוחות כדי שידונו
המקרא כפנו' דלא הונרכו לשכירת הלוחות לפי שהלוחות לא היו
קדושים כלל לפי דמקיש הויה לביאה וכמו נטש וכתב בספר
דוקא כמו כן שטר קידושין דוקא צריך להיות בספר דוקא .
והלוחות הנה לוח' אבנים ולא קידושין היו כלל . ח"כ לא יפה
עשה שאיבר הלוחות ולא היה תוספת הלכה ואגד' בלוחות שניות
למנה למשה . רק ביוסיף דעת ויוסיף מכאוב והלכה עוקרת
המקרא כי לדעתה התורה שבע"פ היא תוספת למשה מתנה
וויבר כמו שאיבר לפי שהלוחות אבן הם היו קידושין גמורים
לישראל כי הלכה אומרת וכתב ספר כריתות לאו דוקא אלא
בכל דבר וח"כ שהלוחות היו קידושין גמורים דמקיש הויה
לביאה שטר פעולתו פועל טוב היה התלמוד והאגדא
כמרז' ויגד לך כי כפלים לתושי' ובאמת מדרשין בכל דבר
ואתקן הויה לביאה ודוק :

ונט כל מי שאינו יודע בטיב גטין וקידושין אל יחא לו
עסק עמהם . אר' אסי אר' יוחנן וקשים לעולם
יותר סוור המכול שנאמר אלה וכו' ורצוה ונגבו ונאוף פרצו .
וכתיב על כן בן תאבל הארץ וגו' וגם דגי חים יאספו . ואלו
ברור המכול לאנגורה גזירה על דגים שבים שנאמר מכל אשר
בחרבה מתן ולא דגים שבים :

כדי להכין שיחתם של ת"ח שאמרו והפליגו בעונם זה שנס' דגו
הים יאספו . מה שלא היה כדור המבול . הלא אף אם
ישתיירו דגי הים ואומלל כל חיות השדה ועוף השמים . די
בקללה זו אם חטאתם כדור המבול . אשר מכל בחרבה מתן
ולא דגים שבים . ל"ל עפ"י מ"ש ברעיא מהימנ' סוף פ' שמיני
וה"ל דגים וחגבים אינן טעונין שחיטה אלא אסיפתן מתרתן .
הני מרי מתיתבתא א"צ שחיטה אלא אתמר בהו ויגווע ויאסף . מה
נטי ימא חיותיהו במיא . אף ת' חיותיהו באוריייתא .
נמינו למדין שדגי הים הוא כיוני לת' ח' ודוקים . ולכן בעונם
זה נאמר גם דגי הים יאספו דאינון מרי מתיתבת' . מה שלא
היה כדור המבול שנאמר מכל אשר בחרבה מתן ולא דגים
שבים כי נח ואשתו ובניו הצדיקים לא מתו אבל בעונם זה
נספה צדיק עם רשע . וכדי שלא תאמר כקושית הגאון בזה
מה זאת עשה אלהים לנו להיות עונם זה חמור מדור המבול
שחטא בעצמם בא"ה וכמרז' בפסוק ויקחו להם נשים מכל
אשר בחרו לרבות א"ה ולמה ניזולו שמה הצדיקים . ל"ל
בהקדים טעם מה שארז' והובא בספרי הקדמונים . שלכך
נספה צדיק עם רשע כדי שלא לפרסם החוטאים וכמו שדרז' ל'
בפסוק במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת כדי שלא
לפרסם החוטאים . לכן הוא צדיק כרשע להיו' נספה עם החוטאים
כדי שלא לפרסם וזה שייך דוקא בישראל . אבל לא בא"ה :
דגבי נכרי משום קלון לוכא כדאיתא בגמ' . ובהא שאכילך
ואורך מארז' ל' במדרש שני בני אדם אמרו דבר אחד אברהם
ואיוב . אברהם אמר חלילה לך מעשות זאת להמית צדיק
עם רשע וגו' . ואיוב אמר אחת היא על כן אמרתי תם ורשע
הוא מכלה . אברהם נטל שכר ואיוב נענש וכו' . והנה חלילה
לאל מרשע להיות שני בני אדם אומלים דבר א' . וא יטול
שכר . והשני יהיה נענש . ולפי' ופירש דרכי ה' כי זה תדע
דעת הני תנאי דפליגי אי' עולות הקריבו ב"כ או שלמים .
פליגי בהא סכרא דעביד צריכות' בגמ' דחולין פ"ק שיש סכרא
כי בעולה דדורון לא ליקבל מישראל . מומר אדם זבח רשעים
תועבה . ובחטאת דלכפרה קאפי' ה"ה דליקבל מיניה . ואיכא
למימר אפכא דבחטאת דחובא הוא ולכפרה קאפי' לא ניקבל
מיניה . ובעולה דלאו חובא הוא ליקבלו מיני' . והנה
זה ידעת כי עולה לבני ישראל ה"ל דורון לפי שאין הק"ב
מצדק מחשבה רעה למעשה ואון א"ה ראיית' בלבי לא ישמע ה'
ח"כ העולה הוא דורון בעלמא . ובא"ה אשר מחשבתן הוא כמו
מעשה נוגח העולה שבהא לכפר על הרפור הלב ה"ל בחטאת אדם
לבני ישראל . לכך הוא מ'ד דס' עולות הקריבו ב"כ ולא אמרו
שלמים חופם סכרא וו לעיקר כי מה שהוא חייב מקבלין משום דבר א'
דלכפרה קאפי' . אבל שלמים שהוא דורון בעלמא ואינו בא
לכפר כלל ה"ל זבח רשעים תועבה . ולפי' ד' דס' ל' גס שלמים
הקריבו ב"כ ס' ל' בק' דא"ה הקריבו שהוא כחייב לבנייהו
ובא לכפר ואף כי לא ניחא לקב"ה נכפרה דידהו היתיר העולה
לכפר על עבירה קלה שהוא ההרהור . מכ"ש שהתיר
הקרבן שאינו בא לכפר לכך ס' ל' דגס שלמים הקריבו בני
נח . והנה לדעת זה דעולה ה"ל לב"כ כמו חטאת לישראל לדעת
מ'ד כי שלמים הקריבו בני נח יקשה למה לא נטשו ב"כ להקריב
שלמים במקום העולה שלא לפרסם החוטאים . אמור
מעשה בהקדמתו הנ"ל שלא הקפידה התורה על קלונם של
א"ה . והנה הוכחה זו הוא אליבא דמ'ד כי שלמים הקריבו
בני נח . אבל אי נימא דלא הקריבו ב"כ רק עולות לא מצינו
ראיה שאין הקדוש ברוך הוא מקפיד בקלון ב"כ ומפרסם
החוטאים שבהם . לכך יפה דן השופט כל הארץ
להיות אברהם נטל שכר שהיה סניגור טוב לומר חלילה
לך להמות צדיק עם רשע . שלא תאמר כי
הוא

הוא שלא לפרסם החוטאים דזה לא שייך גבי כ"ג שהרי לא צויתה התורה להיות שלמים נשחטים במקום העולה. וכנ"ל אבל איוב אשר העלה עולות מספר כולם ולדידיה ס"ל כי לא הקריבו כ"ג שלמים א"כ מה ראה הוא להיות קורא תגר ולומר תם ורשע הוא מכלה. כי היה להעלו על דעתו שהק"ב עושה שלא לפרסם החוטאי' לכך מהראוי היה להיות איוב נידון לפי מעשיו להיתבטל עונש על דבורו ונדקו יחדיו דברי מר"ל עם מ"ש הקדמונים שנעשה על שהקריב איוב עולות ולא שלמים ואולו דברי אלהימים הם כי זה הוה גורם היה ליסורין שלו וכנ"ל דוק :

רס ת"ר ב"טוב לו עמך. עמך באכל ומשתה וכו' :
כ"ל ההקפדה לר"ל הלא ק"ל יותר ממה שבע"הב עושה עם העני. העני עושה עם בע"הב. וא"כ האין כתבה התורה כי אהבך ואת ביתך כי טוב לו עמך הלא טוב יותר להבע"הב עמו. לכך יצא לדרוש בדבר המדש כי רבו אוכל עמו ואינו אוכל לבדו ולזה אהבו שאינו רוצה לנאת חפשי ודוק :

רסא דכ"ז היה דורש המקרא הזה כמין חומר מה ראה אהו לירצע מכל איברים שבגוף :

כת"ר ב"ה כמין חומר כמין מעשה. וכן בלשון ערבי כשארם אומר לכבירו מה מעשיך אומר לו מה חמרך. והנה דברי הת"ר סתומים מה בא להשיענו כי ריב"ז דרש המקרא כמין מעשה. וכי איזה מקרא אינו נדרש כמו המעשה. וכל לפי שבסמיון לאה כהני הת"ר והביאו המדרש ו"ל במרצע. מרצע ג"ר ת"אמר הק"ב ת"ה שנה שהיו ישראל באמרי ואמרת כי לי בני ישראל עבדי וכו' והל"ז הוקנה הדון לעצמו ירצע במרצע. וא"כ לפ"ז שדקדקה התורה על אהב הגוף שהי' באון ועל הכלי שהי' במרצע מטעם הכל און שמינה וא"כ למה לא תיקם ריב"ז הטעם רק על האון ולא שאל ג"כ הטעם על המרצע. לכך באו התוספות לתרן שהיה ריב"ז דורש המקרא כמין חומר פירושו הוא כמין מעשה כמו שעושי מעשה להלכה להי' רוצע' באון דוק ולא כשאר איברים שבגוף מ"א"כ מרצע אף שפרטה התורה מרצע. מ"מ רוצעים בכל כלי מתכות כדאית בגמ' מה מרצע מיוחד של מתכו. אף כל כלי מתכו' וא"כ לא רצה לדרוש המקרא כמה שאינו למעשה וככל דוק :

רכב ר"ש נביא היה דורש המקרא הזה כמין חומר מה נשתנה דלת ומזוזה מכל בליים שבבית. אהרן ק"ב דלת ומזוזה שהיו עידי' במצרים בשע' שפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרת בי לי בט בני ישראל עבדים וכו' :

הנה יפלא מאד על האי תנא ריב"ז אשר קדם כמה דורו לר"ש ברב"ו ודרש ליתן טעם על רצינת האון ולא פתח כסדר לדרוש על הדלת ומזוזה כרישא ליתן טעם מה נשתנה דלת ומזוזה מכל בליים שבבית. וכל דר"ב"ו לא הוה מצי למדרש הטעם כמו שדרש ר"ש ברבי לפי דר"ש כ"ר בשיטת אב"ה ר' הוה מצי למידר' הכי ולא ריב"ז. דזה ידוע מה שפרש' ו"ל בפסוק אנכי האלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרי' כד"י הוצאתה שיהיו לי לעבדים. אך זה יתכן אם נא' להלכה כמ"ד שבאולת קרובים לשעבוד דהיינו עבד עברי הנמכר לגוי הנגאל בקרובים צריך לעבוד לקרוב הסורה אותו. א"כ יתכן לומר כד"י הוצאתה וו שיהיו לי לעבדים. אך אי נימא כדעת ר' בקידושין דס"ל בין גאולת קרובים בין גאולת אחרים הכל לשחרור. א"כ לא יתכן לומר שבגבול הגאולה נהי' לעבדים רק מטעם שכתב החכם השלם הזנו' ה' בעל נחלת בנימן ו"ל אחרי דתימן תנין הוציל מושוו שלים ומגולותיו של הנה הכל שלו וא"כ כאשר יוכל צרה הצילנו הרי אנחנו שלו ועבדי ה' און. והשפדש כזה אי נימא דבגבול שהציל אותנו מן הסכנה הרי אנחנו שלו. נא' כי לי בני ישראל

רסג ת"ר ושנתם שיהיו ד"ת מחזירים בפוך וכו' :

פרש' יחזיר עליה ודוק בעומק. כ"ל ההקפדה להתפלל כשזוטו של מקרא למה הקדים הכתוב לימוד בנו קודם של עצמו דכרישא כתיב ושנתם לבניך. והנה דברת כ"א ואמרו' ל' בגמ' הוה ללמוד וכו' ללמוד הוא קודם לבנו דמנוה דגופא עדיף אך זהו אי נימא כמר"ל בפס' גרסה נפשי לתאבה ליגרום אינש אע"ג דלא ידע מאי קאמר. כ' דאי היה הוא קודם לבנו. אבל באמת משמיענו התנא דפי' של ושנתם הוא שיהיו ד"ת מחזירי בפוך ופרש' י"ל חזיר עליהם ודוק בעומק. וכו' ס"ל לר' יהודה אה כנווריו ומזלח בלימוד בני קודם לו. וא"כ שפיר קאמר ושנתם לבניך והדר ודברת כ"א דוק :

רסד ת"ר קשה יצוה שאפי' יצרו קראורע :

כ"ל שהפליג האי תנא להודיע לכל יושבי תבל כי אין לסמוך ולהשען כי לא יפתחו יצרו כי ג"ס יצ"הר הוה השטן ותיירא מאימות הדון להיות נענש על הסתתו וכדון המיסת. כ"וה תרע' מ"ש הת"ר על משאר"ל הרב טעמו היה להנחם לטעון וכו' הכ"ל דברי הרב ודברי התלמי דברי מי שומע' יקשו בתו"א כ"ל מס' יפטר עצמו בטענה וו ותרזו שם כי שאני מיסת שנטעוה בעי' שלא להסית. נמצינו למדים כי הנחם הוא השטן וי"ה הר בע"ה שתחלת בריאתו היה להסית ולפתות האד' בודאי יוכל בטענה דברי הרב ודברי התלמיד וכו'. כי נטעוה להסית לזה בא הפגא להשיענו כי צריך הרבה להזהר מיצ"הר שלא לשמוע לו ולא יאמר כי הי"ה הר לא יפתחו לדב' האיסור ותיירא מאימות הדון לכן אמר קשה יצ"הר שאפי' יצרו קראורע. רע וא"כ הינור והכורא בעצמו קראורע כי לכך נזכר להיו רע ולפתות לבני אדם וא"כ מורא לא יעלה על ראשו כי יוכל לפשור עצמו מן הדון ודוק :

רסח נאמר כבר את איך ואת אסך ונא' כברת מחוץ רקיש כתוב כבוד אס ואס לבבד הק"ב נא' איש אשו ואביו תיראו ונא' את ה' אלהיך תירא רקיש הכתוב מורא אב ואס למורא הקדים וכו'. וכו' ברין שיש' שש' שותפי' בו. ת"ר שלשה שותפים באים זק"ב ואביו ואמו וכו' :

הנה תרע כי כזה באנו למחלוקת ר' יאשי' ור' יונתן כי א"א למדרש הגד"ש הג"ל להקיש כבוד ח"ה ואס לכבוד המקום אס לא שנא' כדעת ר' יאשי' דלחלק צריך קרא וכל הכי דלא בת' או כמ"ז דכתי' יחזרו רמי וא"כ פי' של כ"ד את אביך ואת און פי' שניהם יחדיו כוה אפשר להקיש לכבוד המקום וכדפי' הוה על משאר"ל בפסוק וציה ירוק וקם בפניה הלא תכלס שבעת ימים ק"ו לשכינה י"דיוס פירשו הת"ר ו"ל אר"ת לפי דעות במר"ל שלשה שותפים באדם הק"ב ואביו ואמו. אביו ונתן חמשה חלקים. ואמו חמשה חלקים. והק"ב עזרה חלקים נגד שניהם וא"כ נגד אביה לנד ק"ו לשכינה כפל י"ד יוס כי כן הדין. וא"כ לפ"ז כבוד אב ואס יחדיו שקול ככבוד המקום

יחזיר
הכלות
זי עולה
קריבו
ז"כ או
שלימים
גם
יחזיר
ד"ר
וכי כני
זדם
ומרו
דבר א'
וכו'

מסכת קידושין

המקום וכן הדין ככל אכל או נטמא כר ונתן לחלק לא צריך קרא דמיניא משמע עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו ח' כ גבי כבוד אב ואם דלא כתי' יחדיו ח' א למדרשו' להו' שקול כבוד הק' מה דהא לגבי כל א' כבוד המקום נחשב ככפל וכמאמר רז"ל וזכיה ירוק ירק ק'ן לשכינה ר' יוס' . אם לא שאל כי גזירת הכתוב שלא מן הדין הוא להיות כבוד אב או אם לחוד שקול ככבוד המקום . והואיל ואתא לדידי איתא קושא על הש"ע מטי' ד מה שאלתיו את פי המכות המאור הגדול החסיד מוה' דר יודל זכ"ל אב ד ר"מ דק"ק קאוולייני בהיותו בק"ק לאקטט כי דברי הש"ע סותרים זה את זה נטי' ד סימן כ"ח שפסק שחט מאה חיות או מאה עופות או חיה ועוף במקום אחד כיסוי אחד לכלם והוא תלמוד ערוך בחולין פ' כיסוי הדם דמאן דס'ל כיסוי אחד לכלם הוא דעת רבנן דס'ל לחלק בריך קרא ומפקי קרא כי יודל זכ"ל חיה או עוף לחלק שלא כאמר דלחיה ועוף שניסם יחדיו דוקא בעי כיסוי ונר' יהו דא דס'ל לחלק לא בריך קרא משום יחדיו או ללמד שברוך חיה ועוף שני כסוים שחט חיה יכסנה ואח"כ יחטוט העוף וכסיה שאל כי יודל זכ"ל חיה או עוף א"כ המחבר דפסק כיסוי ח' לכלם ע"כ זכ"ל דס'ל לפסק הלכה דלחלק בריך קרא . ובטי' ד ס'י רכח סעיק' מ' פסק אב שהשביע את בנו שלא יזנה כי אם ברשו שמעון ולוי מותר להלוות ברשות אחד מהם והוא מתשו' הרש' בא' ויליף לה' משום דק"ל כר' ונתן דס'ל לחלק לא בריך קרא . ופסק ג"כ הכא שלשון בני אדם הוא בלשון התורה ודלא כתשו' ר"מ ואם לא אמר יחדיו ה"ל כאל' ברשות שמעון או לוי וכאן פסק כר' יאשי' דאפי' בלשון תורה לחלק בריך קרא וצ"ע . והנה תירוק הגאון הגל' חין כאן מקומו להאריך ובמקום אחר אביאנו א"ה ודוק :

רסו אר' אבהו בנן אבימי ברי קיים מצות ב ביד . ואשה בני סמכי חוה לאבימי בחיי ד' אבהו . וכי אתא ד' אבהו הוה קאמי אבנא וכי . יוסא חד אל אשקיין מיהאוכחיהו גחין קאי עלי' עד דאתער אפתייעא מילתי ודרש אבימי מזמור לאסף :

עיינ פרש' ז'ל והתו' . שהתו' הביאו מדרש שלכך אמר אסף שירה על כי באו גוים בנחלתו משל לשפחה שאבדה בנה וכו' לסוף באה שפחה המלך וכד של זכ"ל בידה ונאכד גס כן שס' אמרה מי שיעלה כד הזהב יעלה גס של חרס וכו' כך היה אסף מזמור על כי טעמו בארץ שעריה אמר מי שיעלה טערי ב' יעלה גס את . בני קרא ורש' ז'ל פירש שהיה מזמור על שפסק חמתו על העמים ועל האבנ' . והנה לבאורה נפלא פרש' ז'ל לפרשו שלא כדעת המדרש והסכרה מכרחת כדעת המדרש להיות בני קרא נוגעים בדבר הוה ולהס' נאה לומר . והענין בעצמו הוא נפלא להיות רבי אבהו מהרהר באותו פעם בזה הפסוק וגם למה לא היה יכול לדרוש מעצמו זה הפסוק עד שסייעוהו מן השמים כפרש' ז'ל על אפתייעא מילת' שמן השמים הביטוהו פירושו זה באותו פעם מה חומרא היה בזה הדרש לדרשו' באחד מהפירושי' ה"ל ונ"ל דהוה תדע כי בוראי זריכי אנתנו לומר כי בני קרא חטאו בזה לדעת האומרים שגם הם חייבם באים לע"ב לפ' שלא נחלקו מאניהם לחלוק עליו ולנהוג בזיוק באניהם מפני כבוד המקום וכבודו של משה ותלמי' בהא אי הכן חייב כבוד אביו רשע כדאית' פלוגת' בזה בש"ע נטי' ד ס'י ר"מ . דאי נימא רבנן חייב גס כבוד אביו הרשע לא יאשימו בני קרא כלל בעונותיהם ה"י המה היו זריכי לכבוד פניה' בקרק' ולא היה בידם למחות באביהם . והנה בתו' ביבמות קטו על מה דאית' בגמרא ויכול א"ל אביו הישמא או שאל' אל תחזור יכול ישמע לו ת"ל חיש אמו וגו' ואת שבתותי תשמרו אני הכולכם חייבים בכבודי הקטו שם בתו' תיעוק לי בלאו קרא נמי לא ישמע אביו מטעם שאתה ואבין חייבים בכבוד המקום וכמו שאמרו כבוד אב קודם לכבוד אב לפי שאתה ואבין חייבי בכבוד אבין . ותרצו שם בתו' דמהאי קרא נפקא ליה התם מוה' הלימוד שלא ישמע לאביו כשאל' היטמא או שאל' אל תחזור מוה'

המקום וכן הדין ככל אכל או נטמא כר ונתן לחלק לא צריך קרא דמיניא משמע עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו ח' כ גבי כבוד אב ואם דלא כתי' יחדיו ח' א למדרשו' להו' שקול כבוד הק' מה דהא לגבי כל א' כבוד המקום נחשב ככפל וכמאמר רז"ל וזכיה ירוק ירק ק'ן לשכינה ר' יוס' . אם לא שאל כי גזירת הכתוב שלא מן הדין הוא להיות כבוד אב או אם לחוד שקול ככבוד המקום . והואיל ואתא לדידי איתא קושא על הש"ע מטי' ד מה שאלתיו את פי המכות המאור הגדול החסיד מוה' דר יודל זכ"ל אב ד ר"מ דק"ק קאוולייני בהיותו בק"ק לאקטט כי דברי הש"ע סותרים זה את זה נטי' ד סימן כ"ח שפסק שחט מאה חיות או מאה עופות או חיה ועוף במקום אחד כיסוי אחד לכלם והוא תלמוד ערוך בחולין פ' כיסוי הדם דמאן דס'ל כיסוי אחד לכלם הוא דעת רבנן דס'ל לחלק בריך קרא ומפקי קרא כי יודל זכ"ל חיה או עוף לחלק שלא כאמר דלחיה ועוף שניסם יחדיו דוקא בעי כיסוי ונר' יהו דא דס'ל לחלק לא בריך קרא משום יחדיו או ללמד שברוך חיה ועוף שני כסוים שחט חיה יכסנה ואח"כ יחטוט העוף וכסיה שאל כי יודל זכ"ל חיה או עוף א"כ המחבר דפסק כיסוי ח' לכלם ע"כ זכ"ל דס'ל לפסק הלכה דלחלק בריך קרא . ובטי' ד ס'י רכח סעיק' מ' פסק אב שהשביע את בנו שלא יזנה כי אם ברשו שמעון ולוי מותר להלוות ברשות אחד מהם והוא מתשו' הרש' בא' ויליף לה' משום דק"ל כר' ונתן דס'ל לחלק לא בריך קרא . ופסק ג"כ הכא שלשון בני אדם הוא בלשון התורה ודלא כתשו' ר"מ ואם לא אמר יחדיו ה"ל כאל' ברשות שמעון או לוי וכאן פסק כר' יאשי' דאפי' בלשון תורה לחלק בריך קרא וצ"ע . והנה תירוק הגאון הגל' חין כאן מקומו להאריך ובמקום אחר אביאנו א"ה ודוק :

רסו ורש' ר' עולא רבה אפתא דבי נשיאח' ס'ד יודוק ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרו פיך . מאמר פיך לא נאמר . אלא אמרו פיך בשעה שאמר אנכי ולא יהי לך אמרו אה לכבוד עצמו הוא ורש' . כיון שהגיע לכבוד את אביך וגו' . חזרו וחזרו למאמר הראשונות :

הא דחור עולא על הפתח דבי נשיאח' לדרש' קרא ולא דרש' בני מדרשא . כל' כי יפה דיבר בזמנו ובמקומו כי מוה' הדרש אשר דרש יא. תוכחת מוסר להגוי דבי נשיאה שנתפס' בעון דרס . והכל הולך אחר הנשיא ואסמה בראשיה' דק' זאת תדע לפי מדרול' בפסוק מפי עוללים ויונקים יסרת עון שבע' מתן תורה היו הכנים ערבים בעד אבותיהם . ולפי מה דמרנאל' בפניו דאינשי שכל ישראל ערבים זה בזה . משמע שכל א' מ' ישראל נעשה ערב בעד חברו . אבל המעיין ב' מ' דשנועו' יראה להדיא שכל עבירו שבתורה נפרעים ממונו לבדו . חן מע' ולא תשא . ועל זה פריך התם בגמרא וכל עבירות נפרעים ממנו לבדו . והכתי' וכאלו איש באחיו . איש בעון אחיו מלמד שכל ישראל ערבים זה לזה . ומש' התם שיש בידם למחות ולא תיחו . נתינו למדים מה שאמרו כל ישראל ערבים זה לזה הוא דוקא במי שיש בידו למחות ולא מיהא . ולכן בגמ' דשבת אמר רב שפא והני דבי ריש גלות' נתפסים חכולי עלמא . והנה יש לי ללמד טעם נכון על מה שפסק הק' בה באנכי ונתן פתחון פה למינים לרדות לומר לכבוד עצמו הוא דורש . עד שהגיע לכבוד את אבין חזרו והזרו למאמרות הראשונות . ולא פתח כבוד אב ואם מיד . אבל תדע כי כל דרכיו ומשפטי' אחרי אשר נודע לפי מ' למעלה בסמוך שהכנים היו ערבים בעד אבותיהם . והנה לא מינינו שהכנים יומתו בעון אבותיהם רק בע' שנאמר בה פוקד עון אביו וגו' ונשבעת שוא כבודע מדרול' בפסוק למה יקנוף האל' על קולך וחיבל מעשה ידך אלו בניו וכנותיו של אדם ועיין בתא' בפ' המדיר בגמרא . והנה אחרי אשר כל דבור

מזה יצא לנו הלימוד דכבוד אב קודם לכבוד אב דאד טעמא
 אית להו וכלל . והנה לדעת החוקים ניתן טעם שלכך לא
 ישמע לאביו כשאל היטמא לפי שאם אביו אומר לו לעבור
 איה מנהו ה' רשע ואינו חייב בכבוד הרשע אף שהוא אביו
 א"כ לפי אין לנו טעם ללימוד שכבוד אב קודם לכבוד אב לפי
 שאתה ואיך חייב בכבוד אבך דמכלל הוא סברא . דמן איש
 אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו ליכא למילף דאביו
 התם דה' האב רשע ואינו חייב בכבודו כלל . והנה אם נאמר
 האי סברא שאתה ואיך חייב בכבוד אבך נילף מהא ג' דכן
 הכן חייב בכבוד אביו וקימו מהאי טעמא גופא שאתה ואבך
 וכו' ולא כדעת האומרים דכן הכן אינו חייב בכבוד אביו כלל
 וכדאית ב' ד' ו' ע' ס' ה' . וכו' נכא לכונת המאמר
 הכל אחרי דחמשה בני סמכי ה' לאביו ולא הניחם אביו
 לילך לכבוד אב אביו וקינס ר' אבהו והוה קאי בעצמו אכבא
 וכפראי כד' שיקיים המצוה בעצמו לכן כי ניס הוה גמון קאי
 עליו עד לאתער כדי שלא יקדימו אחד מבניו לקיים מצות
 אביו ע"כ הוה ס' לאביו שבו כדאי יקדימו עצמם למצות
 כיבוד וקיניהם כי הם חייבי בכבוד אבי האב ולכן הוה גמון
 קאי עליו בעצמו ובכבודו וע"כ הוה ס' לאביו הטעם ה"ל
 לפי שאתה ואיך חייב בכבוד וקיניהם ו'ל דנפקא ליה כפי
 התו' הכל מזה הלימוד שאם אל אביו היטמא לא ישמע לו
 מטעם שהוא ואביו חייב בכבוד המקום מזה נפקא ליה ג' .
 הסברא ה"ל שכן הכן חייב בכבוד אביו . ולא רנה אביו
 ללימוד הטעם דלכך לא ישמע כשאל אביו היטמא בטעם
 החוקים לפי שאביו ה' רשע כשאל היטמא . לפי דהוה ס' ל
 כדעת הפוסקי' אף אם האב רשע הכן חייב בכבודו . רק
 כשאל לעבור על המצוה לא ישמע מסברא ה"ל לפי שאתה
 ואבך וכו' ופ' הוקף לאביו באותו פעם מומור לאספקינה
 לאספק מיבעי ליה לביכא למימר שמתח בזה כדעת התו' שיעלה
 מבליעת הארץ עכ"ת השערים . שדואי לא יאסם כלל
 ובלא טביעת השערים נדוק כדמר יסרח ולא ישא עון האב
 כלל שלא מיחה בידו ולא חלק עליו שהרין הוא שהבן חיי בכבוד
 האב הרשע לכן באותו פעם בהוהו שעתא ממש אסתיעעא
 מילתא ודרש אביו מוזאר לאספק כפרש"י ז"ל כי לא היה שייך
 אספק כלל בזה העניין לומר על חורבן הבית ודוק :

ער תניא ר' יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שבתוכה
 בתורה שמתן שכרה בצורה שאין החיות
 הסתים תלוי בה . בכבוד אב ואם בתו למען יאריכו ימיו וגו'
 ובשילוח הקן כתיב למען ייטב לך והארבת ימים : הרי שאל
 אביו עלה לבירה והכא לי גזולות ועלה לבירה ישלח האם
 וישלח הבנים ובחוריתו נפל ואת חיכו ארבות ימים של זה :
 אלא למען יאריכו ימיו לעולם שכולו ארוך וכו' . ודילמא
 לאותי הוה : ר' יעקב מעשה חוה :

אין להקשות ה"ל לאסוקי אדעת' התיחזק דר' יעקב מעשה חוה
 דאי לא הכי יקשה ל'ל למינקט שני מצות של ארבות ימים
 בחדא הוה סג' ליה להוכיח זה . אלא ע"כ דמעשה שהיה כך
 היה . משום דאיכא למימר דהמקן סבור היה ללכך קנט
 תרוייהו לפי שאחר'ל בגמ' דירושלמי שלכך לא גילה הקב"ה
 שכל המצוה כדי שיהיו נוהרין בקלה כבמחמרה וכמו שזכרנו
 בפדקי' אבות הני והיר במצוה קלה כבמחמרה שאין אתה יודע
 מתן שכרן של מצות ואם היה כתקיים השכר בעה"ז היו יודעין
 השכר של מצוה ומצוה ולכך בא האי תנא ללמדנו אף אם קיי
 מצוה חמורה שבחמורות זהו כיבוד אב ואם וקלה שנקלות זה
 שילוח הקן זה שאל אביו עלה לבירה וכו' ושלא האם ונטל
 הבנים וקיים מצות אביו ואע"כ בחוריתו נפל ומת מזה תדע
 כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא בשום אופן בעולם ולא מטעם
 ה"ל ולהכי פריך ודילמא לאו הכי הוה . כי באמת אם
 יודמן שיעשה מצוה חמורה וקלה כאחת שאו לא יודע לו שכר
 מצוה כאמת שכר מצוה כוונתו בהאי עלמא איכא לכך הוכרח לתרץ
 ר' יעקב מעשה חוה . וג"כ אין להקשות ה"ל להאקן לאסוקי
 אדעת' דר' יעקב מעשה חוה דאל"כ ל'ל למימר בחורתו נפל
 ומת ה"ל למימר שבתחילה קיים מצות שילוח הקן ואחר' . ה"ל
 אביו עלה לבירה להביא משם איהו דכ' שקיים ג"כ שני המצו'
 וכמו שכתבתי למעלה . ובעליותו נפל ומת . היכן ארבות
 ימיו של זה וכו' אלא ע"כ דמעשה שה' כך היה . משום דאיכא
 למימר דעת המקשן דלמא האי גברא הרהר בע' קודם עשית
 המצוה ולא הגינה המצוה על עון ע'ז חמורה . אף מאחר
 שעלה בשלום ובחורת נפל ומת ע"כ לא היה הרהור רק אחר
 עשית המצוה . מזה תדע כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא
 ולכך לא הגינה המצוה דלא לית לידי הרהור . ולהכי פריך
 דלמא באמת לאו הכי הוה . ומשני ר' יעקב מעשה חוה .
 ואחרי דמשני דר' יעקב מעשה חוה סבר הוה דאין הוכחתו
 מזה שלא הגינה המצוה דלא לית לידי הרהור . להכי פריך
 דלמא מהרהר בע'ז הוה וכו' ודוק :

דעא ברוב הווא דאר הונא כוון שעבר ארס עבירה ושנה
 בה הותרה לו : הותרה לו פ'ד אלא אימא נעשה
 לו בכה יתר :

מזה יצא לנו הלימוד דכבוד אב קודם לכבוד אב דאד טעמא
 אית להו וכלל . והנה לדעת החוקים ניתן טעם שלכך לא
 ישמע לאביו כשאל היטמא לפי שאם אביו אומר לו לעבור
 איה מנהו ה' רשע ואינו חייב בכבוד הרשע אף שהוא אביו
 א"כ לפי אין לנו טעם ללימוד שכבוד אב קודם לכבוד אב לפי
 שאתה ואיך חייב בכבוד אבך דמכלל הוא סברא . דמן איש
 אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו ליכא למילף דאביו
 התם דה' האב רשע ואינו חייב בכבודו כלל . והנה אם נאמר
 האי סברא שאתה ואיך חייב בכבוד אבך נילף מהא ג' דכן
 הכן חייב בכבוד אביו וקימו מהאי טעמא גופא שאתה ואבך
 וכו' ולא כדעת האומרים דכן הכן אינו חייב בכבוד אביו כלל
 וכדאית ב' ד' ו' ע' ס' ה' . וכו' נכא לכונת המאמר
 הכל אחרי דחמשה בני סמכי ה' לאביו ולא הניחם אביו
 לילך לכבוד אב אביו וקינס ר' אבהו והוה קאי בעצמו אכבא
 וכפראי כד' שיקיים המצוה בעצמו לכן כי ניס הוה גמון קאי
 עליו עד לאתער כדי שלא יקדימו אחד מבניו לקיים מצות
 אביו ע"כ הוה ס' לאביו שבו כדאי יקדימו עצמם למצות
 כיבוד וקיניהם כי הם חייבי בכבוד אבי האב ולכן הוה גמון
 קאי עליו בעצמו ובכבודו וע"כ הוה ס' לאביו הטעם ה"ל
 לפי שאתה ואיך חייב בכבוד וקיניהם ו'ל דנפקא ליה כפי
 התו' הכל מזה הלימוד שאם אל אביו היטמא לא ישמע לו
 מטעם שהוא ואביו חייב בכבוד המקום מזה נפקא ליה ג' .
 הסברא ה"ל שכן הכן חייב בכבוד אביו . ולא רנה אביו
 ללימוד הטעם דלכך לא ישמע כשאל אביו היטמא בטעם
 החוקים לפי שאביו ה' רשע כשאל היטמא . לפי דהוה ס' ל
 כדעת הפוסקי' אף אם האב רשע הכן חייב בכבודו . רק
 כשאל לעבור על המצוה לא ישמע מסברא ה"ל לפי שאתה
 ואבך וכו' ופ' הוקף לאביו באותו פעם מומור לאספקינה
 לאספק מיבעי ליה לביכא למימר שמתח בזה כדעת התו' שיעלה
 מבליעת הארץ עכ"ת השערים . שדואי לא יאסם כלל
 ובלא טביעת השערים נדוק כדמר יסרח ולא ישא עון האב
 כלל שלא מיחה בידו ולא חלק עליו שהרין הוא שהבן חיי בכבוד
 האב הרשע לכן באותו פעם בהוהו שעתא ממש אסתיעעא
 מילתא ודרש אביו מוזאר לאספק כפרש"י ז"ל כי לא היה שייך
 אספק כלל בזה העניין לומר על חורבן הבית ודוק :

רסח כל ת"ח שאינו עומד מפני רבו נקרא רשע ואינו סאריך
 ימים ותלמודו ששתגח :

ל'ל טעם העונשים שאינו מאריך ימים ותלמודו משתכח לפי
 שגומל לאיש כמפעלו ובמה שאדם מודד בה מודדין לו אדם
 אחרים לא יקומו ויהדרו פניו ולפי שעומדים מפני זקן או יודע
 ספר לכך מודדין לו כמדתו שלא יאריך ימים ותלמודו
 משתכח דתרוייהו ליתנהו כי ולא יקומו ויהדרו פניו וכו' יתן
 לרשע רע כרשעתו כגלע"ד פשוט :

רסט היום מלאו ימי ושנותיי ללמד שהקב"ה יושב וממלא
 שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחרש לחרש וכו' :

כאן הבן שואל מכלל לנילף האי לימוד דלמא גבי מר' עה שאני
 שהיו שנותיו קצובי משנת ימי בראשית . וכמה שנה והיו ימיו
 מאה ועשרים שנה ומכלל גבי שאר צדיקים ללמד כן . ל'ל דזוקא
 באין יצא ללמד על כל הצדיקים אחרי שלדעת התו' במנחות מת
 משה בע"ש . והנה אף אם לא שלמו שנותיו בע"ש והיה נשלם
 בשבת אם כיקש מר' עה שימות בע"ש ולא למות בשבת כמו
 דהמע"ה לא היה מקו' להשי' כי טוב יום בחזקתך משלש טוב לי יום

מסכת קידושין

ישראל שהמתרגם כגורו שראו השכינה ממש ה' צדאי שא' לראות השכינה עצמה. והמוסיף עליו לומר דקאי על מלאך של אלהי ישראל ה' מחרף ומג'ל' שמש' אלהי ישראל על המלאך ועושה קדש חול. אלא יש לפרש כתרומתו וחיווית יקרא דאלקי ישראל. וכוה רגיל על לשונו של אותו דקאי אמר' ל' לפרש שני הפסוקי' במסרה ויחוו את האלקים: ויחוו לך משאות שוא ומדוחים. לפי שכחותו פי' ויחוו האלקים יש לפרש בלשון חירוף או בלשון שקר. לכן אמר הנביא ויחוו לך משאות שוא ומדוחים. כזה הפסוק של ויחוו האלקים. ויחוו משאות שוא כבדאי. ומדוחים בחירוף וגידוף. ע"כ דפ"ח. ואנא עני

ביאור הפסוק אחת ה' ע"כ אורתי חס ור"ה גו' מכלה

בתי' ד"כ הגמ' ביבמות כעובדא דמנשה הרג ישעיה וכו' ביאור אמר רבא מירך דייני' וקטלי' משה רבך אמר כי לא ירחיני האדם הגמרא וגו' ואת אמרת ואראה את ה' בצלותי. וכו'. אמר ישעיה שאת ידענא כי' דלא מקבל מה דא ימא ליה ואי איומא ליה לישויה מורד. פ"ח ז"ל שרצה להשיבו דבמשה כתיב ויראו את אלקי ישראל אשר לכאורה דכרי התו' הם כנביאות שרצה להשיבו מפסוק זה. אכל' לפ' זיתכן מאד דהוקזה להתוספת על דברי ישעיה הנביא שאמר ידענא דלא מקבל מה דאיומא ליה אשר מו' גילה לו רז זה דלא מקבל תשובתו לכן פ"ח שרצה להשיבו מפסוק זה של ויראו את אלקי ישראל ולכן ידע ישעיה דלא מקבל תשובתו. ודאי חס היה מפרש עפי' האמת דקאי על יקרא דאלקי ישראל. היה יכול לפרש ישעיה כי הוא כיון ג"כ ליה הפירוש באמרו ואראה את ה' בצלותי. על יקרא דה' בצלותי. ולא קאי על השכינה ממש. נמצא לא היה לישעיה כלל אשמה בדבר הזה. וכן אם היה מפרש דקאי על אלקי ישראל ממש פשיטא שלא היה לו אשמה בדבר הזה. והנה זה תדע עפי' מרד'ל שימנשה היה קודר אחרותי יכול להיות נודע בפועל לישעיה שימנשה לא קדר זה השם של אלקי ישראל והסכר'א מכרחת כן אחרי שכל כוונתו היה להכעיס בוראו וכוה הוא מכעיסו שהוא מחרף ומגדף ועושה קדש חול לפרש כי אלקי ישראל פי' מלאך. וישעיה לא יכול לתרץ נבואתו כן שכונתו על המלאך שהרי סיים שרפים עומדים ממעל לו וגו' לכן יפה פירש רבינו חננאל שמה שאמר ישעיה ידענא כי' דלא מקבל מה דאיומא ליה לפי שרצה להשיבו דבמשה כתיב ויראו את אלקי ישראל וזה נודע לו בפועל כי איומו מפרש כן לפי שלא קדר זה השם:

דענ תניא ר' יוסי אומר גדול תלמוד תורה שקדם לחלה ארבעים שנה וכו' וכשה שתלמוד קדם למעשה כד ריבוי קודם למעשה כדבר המנוגד דא' המנוגד אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי תורה:

פרש' ז"ל כהם שתלמוד קדם למעשה פי' שזויה התורה היה קודם קיום המצוות והנה התו' הקשו מהכא על מה דאמרין נשכח כשעה שמכניסין האדם לדין אומרים לו כשאת ונתת באמונה עסקת בתורה ש' דנותן דין תחלה על משא ומתן וא"כ על דברי תורה ותרנו מה שתרנו. ולפ' לא קשה מידי דבאמת דין תורה קדם לכל מצות ה' חוק ממשא ומתן לפי שגם ציווי משא ומתן באמונה קדם לתורה ובמרה אפקיד לדעת המכילתא פ' בשלח שדרש בפסוק ויאמר אש שמוע תשמע וגו' והיטר בעיניו תעשה זה משא ומתן באמונה וכאם שמשא ומתן קדם לתורה כן דינו קודם לתורה וכדאית' להדיא כאן בדברי יוסי כנלע' ד פשוט ודוק:

פרש' ז"ל הא דכתיב פרו מחשבותם בעובר וסוגה כתיב דכי הדר מהרהר בעבירה מנטרף מחשבה למעשה. מזה כ"ל לתרץ קושיית בעל עשרה מאמרות שהקשה לשאל על מארד'ל דנביא ה' מנטרף מחשבה למעשה וילוף מעשו דכתיב מוחם אחיך יעקב וכו' הרגו. אלא לפי שחשב להרגו מעלה עליו הכתוב כאלו הרגו. הא אמרין בקידושין גוי יורש אביו דכר תורה וילוף מדכתיב כי ירשה לעשו נתתי הר שער. פריך התם ודלמא ישראל מזומד שאני וכו' אלמא כ"ל דעשו דינו כישראל מזומד. וא"כ היכא ילוף מעשו לא ה'. ותירץ שם דבאמת לפי המסקנא דילוף מן בני לוט דכתיב כי לבני לוט נתתי ער ירושה. ז"ל דעשו דינו כנכרי ממש ע"כ. והנה אכתי לא תירץ כלום לדעת המקשן שעלה בדעתו לומר שעשו דינו כישראל. אליבא קשה החיך יתפרש מקרא מלא מחמם אחיך יעקב וגו'. אכל' לפ' לק' מה אחריו שארד'ל בפסוק והוא עוף כמדא' כי עיפה צפסי להורגים ח"כ ככר אשתרש כחטא זה להיות שופך דם האדם. וא"כ גם גבי ישראל חס עבר ושנה מנרף הקב"ה מחשבה הרעה למעשה. ולכן אמר איוב אחת היא על כן אמרתי תם והשע הוא יוכלה. לפי שכשאר עבירות חס לא עבר ושנה אין הקב"ה מנרף מחשבתו למעשה. רק בעז'. וגם זה נרץ טעם בעיקר למה כן ועל מה כן. ואומר אני לפי שכך היא המדה אצל הקב"ה להיות מעביר ראשון ראשון ועבירה ראשונה הקב"ה מוחל וסולח אם אינו שונה באולתו וכבר כתבנו טעם הדבר בחיבור זה למעלה במסכת סוטה. וא"כ כל מחשבה שהיא ראשונה ואחת היא אין הקב"ה חושבה לעבירה ואין חס ראיתי בלבי לא ישמע ה' אף במחשבת ע"ז שגבי ע"ז דרשו ר"ל במסכת תענית בפסוק כי שתיס רעות עשה עמי אחת שהיא שקולה כשנים וז' עבודה זרה. נמצא במחשבות עובר שני עבירות לזה אין לו משילה ולכן התרעם איוב כי נודאי לא ימצא איש או אשה אשר לבבו פונה מעשה אלהיו לומר אף כי ראינו אותו כי הוא דקיק למראה עינים דלמא מהרהר בעז' הוה. כי זהו מילתא דלא שכיחא. אף ליה יש למש' דלמא מהרהר בעבירה הוה והרהור עבירה אין זה רק עון אחד ומתראוי' להעביר הראשון שהיא המחשבה ולזה אמר אחת היא הרהור עבירה ומחשבה רעה אינה רק אחת וזה ראוי להעביר ולמחול. על כן אמרתי תם ורשע הוא מכלה. ודוק:

ביאור הפסוק אחת ה' ע"כ אורתי חס ור"ה גו' מכלה

דענ תניא ר' יוסי אומר גדול תלמוד תורה שקדם לחלה ארבעים שנה וכו' וכשה שתלמוד קדם למעשה כד ריבוי קודם למעשה כדבר המנוגד דא' המנוגד אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי תורה:

פרש' ז"ל כהם שתלמוד קדם למעשה פי' שזויה התורה היה קודם קיום המצוות והנה התו' הקשו מהכא על מה דאמרין נשכח כשעה שמכניסין האדם לדין אומרים לו כשאת ונתת באמונה עסקת בתורה ש' דנותן דין תחלה על משא ומתן וא"כ על דברי תורה ותרנו מה שתרנו. ולפ' לא קשה מידי דבאמת דין תורה קדם לכל מצות ה' חוק ממשא ומתן לפי שגם ציווי משא ומתן באמונה קדם לתורה ובמרה אפקיד לדעת המכילתא פ' בשלח שדרש בפסוק ויאמר אש שמוע תשמע וגו' והיטר בעיניו תעשה זה משא ומתן באמונה וכאם שמשא ומתן קדם לתורה כן דינו קודם לתורה וכדאית' להדיא כאן בדברי יוסי כנלע' ד פשוט ודוק:

פרק האיש מקדש

דענ תניא ר' יהודה אומר המתרגם פסוק בעורתו ה' נדאי. והמוסיף עליו ה' מחרף ומגדף. פרש' ז"ל ע"כ והתו' פירשו דקאי על פסוק ויראו את אלהי

מסכת קידושין

מה

בנת דהו' תרתי ותרי . תרי אמרי אשתבאי תרתי אמרי לא אשתבאי ומן הדין אשה'ו בחוקת היתר עומדת . וכק' התו' אוה מאי תוית דסיכת אהני סמוך אהני אך התו' כתבו שס כפ' האשה שנתארמלה דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ומדרכנן התמירו דלא נימא אוקי אשה אחוקת' ובחוקת היתר עומדת . לכך דקדק הרשע אלעזר בן פועירא בלשונו הרע לכן של פרושים עליון כי הם המאמרים בדבר הוק שלא מן הדין תורה ככלע' ד פאט :

רעו בן גווישה וכן חלוצה דעבדותו כשרה מ'ל . אר' יהודא אמר שמואל דאמר קרא וחיתת לו ולורעו אחרי ברית בהנות עולם בין זרע בשר בין זרע פסול . בעל מוס דעבדותו פסולה מ'ל . אר' יאמר שמואל דאמר קרא לבן אמור הנני נותן לו בריתי שלו כשהוא שלם ולא כשהוא חסר :

ל' לדרוש דבר הלמד מענינו במאי דסמך לזה בגמ' על מקוה שנמדד ומצא חסר כל ה' הר' שנעשו בו למפרע היה ר' טרפון מוטר . ור' עקיבא מטמא . שהביא ר' טרפון רא' לדבריו מבין גרושה ובן חלוצה שעבד עבודה ע' המוצא ומצא שהוא בן גרושה דעבודתו כשרה למפרע . ורע' ק' הביא רא' מבעל מוס שעבד דעבודתו פסולה . אמר רע' ק' גרחה למי דומה מקוה פסולו בגופו ובעל מוס פסולו בגופו וט' יויכח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו מאחרי נמצא כי יפה כח בן גרוש' ובן חלוצה מבעל מוס לפי שאין פסולו בגופו . וכוה פ' זו יפה נדרשת פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן לפי שהיו השבטים מכזים אותו לומר הראיתם בן פוטי זה שפיטס אבי אמו עגלים לעז' והרג נשיא שנט ב' ישראל . לכך הקדים הק' בה לומר לכן אמור הנני נותן לו בריתי שלו כשהוא שלם ולא כשהוא חסר ואם נמצא בעל מוס שעבד עבודתו פסולה . אבל ג' פסול משפחה והיתה לו ולורעו אחרי ברית כהנות עולם בין זרע בשר בין זרע פסול . אמור מעתה כי אין יחוס רק יחוס עצמו ויפה כח פנחס שהיה נדיק מצד עצמו ועסלו מאחרי . מומרי שפסולו בגופו ואינו תמים במעשיו ודוק :

פרק עשרה יוחסין

רעו עשרה יוחסין עלו מבבל וכו' . מאי אריא דתני עליו מבבל ניתני הלכו לאי' . מ' לתא אנב אורחא קאל' כדתיא וקמת ועלית וגו' מלמד שבה גבוה מכל א' ואי' גביה מכל הארצו' וכו' . מאי אריא דתני עליו . מבבל ניתני עליו לאי' . מסייעא לר' דאמר ר' אלא עלה עורא מבבל עד שעשהא בסולת נקי' ועלה :

פרש' ו' להכי תנא עלו מבבל להודיע כי כונתו של עורא היה לעשות בכל כסולת נקי' לכך לקח הפסול' עמו לאי' לפי שבא' יושבי סנהדרין ויכירו מי הפסול ומי הכשר משא' כ' בכלל וע' ש באריכות . והנה מ'ו הגאון ב'א כתב לפי מאי דמסיק דלהכי תנא עלו מבבל להודיע כי כונת עורא היה לעשו' בכל כסולת נקי' דר' ב' השת' מתירון הראשון דאנב אורחא אתי' לאשמועינן דאי' גבוה מכל הארצו' . אלא כיון דצרי' למתני בכל תנא עליו ולי' נראה דלא הדר ב' מתירון קמא דודאי נריב' אנו למודעי מה שתירין ראשונה . דמילת אנב אורחא קת'ל דאי' גבוה מכל הארצו' . והוא לכאורה תמוה דמ'ל דאי' גבוה משאר ארצו' דלמא אינה גבוהה רק מבבל שעמוקה ביותר כמ'ל מ'מ גלו לבבל יותר משאר ארצו' מפני שעמוקה ביותר . ומ'ל דגבוהה משאר ארצו' . אלא ל' דלהכי לא תנא להיכן הלכו דאי הוה תני עלו מבבל לאי' ה'א דלהכי קרי על' לאי' לפי שהוא מבבל להכי תנא עלו מבבל סתם להודיע כי לכל מקום שהלכו מבבל הכל חשיב עליו לפי שכל הארצו' גבוהים מבבל . ואי הוה שאר ארצו' דומים לאי' :

שאין מחסור כי פורים כנסם לשם . למעלה הימנו עורת כהנים שאין ישראל כנסם לשם . ולא קהני במשנה' למעלה ממנו עורת ישראל שאין כנסו' לשם . אלא ש' שאין שום עבירה בדבר אם כנסו' נשים לעורת ישראל . ותרנו שם בתו' דמ'ש כאן וכי אשה בעורה מנין אוקי' משום עבירה ואיסור . רק שאין רגילו ליכנס לשמה נשים ובזיון הוא להס' והנה בסוף מסכת ב' מ' אל' אליהו לרכה לא תני מר טהרות . אל' בארבע לא מצינא נשית' מצינא פרש' ו'ל שהעולם לא היו נוהגי' ללמוד רק דיני' הנהוגי' שה' ארבע סדרים מועד נשים מוקיין וקדשי שאף שגם קדשי' אינו נוהג בזמן הזה מ'מ היו נוהגי' ללמוד קדשים משום שארז' זאת התורה לעול' כל העוסק בתורה עולה כאלו הקריב עולה וכו' אבל זרעים וטהרו' לא היו נוהגי' כלל ללמוד בזמנ' . וזה ידוע משארז' סוף הורו' דלהכי קרו לר' מאיר אחריים לפי שרנה לבייש' לר' ג' להעבירו מנשיאותו והשיא ענה דלימרו לר' ג' נפתח ימר בעוקנין דלא גמיר ר' ג' ומנא לי' מי ומלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו פי' שואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה ועי' נישברי' מנשיאותי ע'ש בגמ' . ופי' שס מ'ו הגאון ב'א כי מ'מ הוה גמיר אפי' עוקנין שהוא סוף טהרו' לפי דהוה דריש להאי קרא מי ומלל גבורו' ה' כדנעיל שתי' צריך להיות בקי בכל התורה כולה . אבל רש' כג מסיק להאי קרא מי ומלל וגו' כדדרשינן במגילה פ'ב שאחר תפילת שמונה עשרה אסור לספר בשבח המקום וכו' ע'ש . נמצינו למדן דר' מ' הוה גמיר כל סדר טהרו' . והנה במשנה זו מאי דקיימן לא ידענו דעת ר' יהודא במקדש בחלקו בקדשי קדשים ולהגיד מה דינו וכו' מיהתו וכי אשה בעורה מנין . רק זאת מצינו דעת ר' יהודא במקדש במעשר שני . והנה תלמודי' ר' מ' דימו כי לכך לא שמענו דעת ר' יהוד' במקדש בחלקו בקדשי קדשים לפי שנעלם ממנו משנה בסדר טהרו' שהיא במסכת בליים שהביאו התו' לעיל דמוכח מיהא דאשה מותרת ליכנס לעורה . רק בסבור הוא שאסורה האשה ליכנס לעורה ולכך לא הגיד הרין במקדש בחלקו בקדשי קדשים ובתמיהתו וכי אשה בעורה מנין לפי פרש' י' ז' . לכך סומכס שבאמת רנה לקנתו אמר כן שנה לי ר' מ' המקדש בחלקו בקדשי קדשים לא קידש לפי שר' מ' ידע גם במסכת עהרו וידוע היה לו הישגה במסכת בליים שאין איסור בזה שתכנס אשה בעורה . וזה היה קינתו לר' יהודא לפי דעתו של סומכ' ס' כחשבו כי נעלם היה מן ר' יהודא הרין ההוא . לכך יפה ח'ר' יהודא לא אמרתי אל' וכנסו תלמודי' ר' מ' לכאן מפני שקבירנים הם . כי לדעתו נעלם ממני זה הרין . ובאמת ידעתי גם אני כי אין איסור בדבר רק מה שלא הגדתי הרין במקדש בקדשי קדשי לפי שנבא' הדבר שתכנס האשה בעורה וכפ' התו' ה'ל' וכי אשה בעורה מנין . כי אין זה מקומה ואין דרכה של אשה להמנא' ס' ודוק היטב :

פרק האומר

רעה תניא מעשה בינאי המלך שהלך לבחולי' שבמדינת וכבש שוכו בחזרתו עשה סעודה וכו' ויאמר אלעזר בן פועורא לינאי המלך לבס' של פרושים עליך . ומח' אעשה להם ' אל' הקם בעיץ שבין עיניך וכו' והיה שסוקן א' אל לינאי הנח בחר בהונה לורעו של אהרן שהיו אוסרים אמו של ינאי נשבת במודעית וכו' :

הנה הדב' יפלא על ינאי הוא יוחנן ששימש ככהו' גדול שהרע לו על החכמים שהיו אומרים הכח כתר כהונה לורעו של אהרן וכי עלתה על דעתו לישא' לו פנים מה שהוא נגד תורתו הקדושה לפי הנש'ע שהיו אומרי' כי אמו נשבת וכו' . ל' דר'ל' כס'ר

מסכת קידושין

רעט אל החוה בר נהרדעא לרב יהודה לרדו קרית עברא דאיתנא מביה חשמונאי מלבא אל הכי אסר שמואל כל דאמר מביה חשמונאי מלבא קאתינא עברא הוא דלא אשתיידי מינייהו אלא החיה רביתא דסלקא לאגרא ורמיא קלא ואמרה כל דאמר מביה חשמונאי מלבא איתנא עברא הוא :

פרש"י ז"ל הורדס הרג כל בית חשמונאי ארזיו כדאית' בכ"ב פ"ק ומלך תחת ארזיו וקרא בנו בשם חשמונאי ומסתמי לאו כמות ישראל כסוי דמוריס הס להשיא בנותיהם לעבדי נמצא הוה לכו כוליה עבדים עכ"ל פרש"י ז"ל . ופי' מ"ו האון כח"א דאזיל רב יהודא הכל בשיטת' דשמואל רבי דס"ל בפ' החולץ . נכרי ועבד הכא על בת ישראל הולד כשר . ולכך הוצרך רש"י ז"ל לפרש שלא נשאו בנו ישראל וסייסה האון לל' מיהו בפ"ו נאמרין גבי אגריפס המלך שאמרו לו אחינו אתה פרש"י ז"ל לפי שהיה אמו מישאל משמע שנשאו בית הורדוס בנות ישראל ע"ש ונמצא לפ"ו אי נשאו בנות ישראל לשמואל דס"ל בחולץ ונעבד הכא על בת ישראל הולד כשר גס הס כשרים . ועפ"ו נולדו לחכי מאד דברי רב יהודא מה שאמר לבני נהרדעי דנקיפי בתרי' למרגמי לפי דהואו יומא איקרעון כמה כפוזות בנהרדעי שהיו ממשפחות הללו שאמרו בני חשמונאי הס לכך נקיפי בתרי' למרגמי ח"ל אי שתוקו שתוקו ואי לא מגלינא תלייכו הא דאמר שמואל תרתי זרעייתא איכא בנהרדעא חדא עיקרייתא דבי יונה וחדא מיקרייתא דבי עורכתא וסיינגן טמא טמא טמא טהור . שדוה להסוה רגמא מירייהו דלכאורה הדבר תמוה מאד מה זה איסור מוסף אשר רצה לגלו עוד פסולי' ממ' כ"ו רצה לגלו על אותן אנשי אשר נפסלו כבר מחמת עבדות די בראשון . ואי על אנשים אחרים רצה לגלו . האין ירשא שכן של אלו הראשונים ומה אכפת להן באחריות . אבל לפ"ו נישא מאד דודאי אי ח"ל איסור עבד יש להם תקנה דאי עבר ונסיב בת ישראל הולד כשר לשמואל .

אך אי הוה בהו פסול ממורות אין להם תקנה כלל . אך רב יהודא היה ס"ל דאסור לגלו ממורות בישראל כדאיתא בתוספת דעדין שאמר חנניא בן עזאי ונחלק על דברי האומר שאל הוה בא לטמא ולטהר לרחק ולקרוב וחנניא בן עזאי אומר הרי אומר ויבא בן אשה הישראלית והוא בן איש מצרי . והרוב דברים ק"ו מה משה רבו של אליהו לא רצה לגלות המזורים עד שנתגלו מעצמן . אליהו תלמידו של משה ע"כ כו' . נאמע מן הדא דאסור לגלות ממזור בישראל לכך לא רצה לגלו מי הס דבי עורכתי . אך פסול עבדו גילה על ההוא גברא ונס זה היה עפ"י הסיבה כדאית' בגמ' דהוה רגיל דקרי אינשי עבדי . אך זה האיסור שאסור לגלות ממזרות שבישראל ייתכן למ"ד גוי ועבד הכא על בת ישראל הולד ממזור . ונמצא שהיה בן אשה הישראלית והוא בן איש מצרי ממזר גמור ולא רצה מרעה לגלו עליו . אבל למ"ד הולד כשר . י"ל דמותר לגלו ממזורים ומנוה לגלותן . ומה שלא גילה מרעה עב בן אשה הישראלית לפי שכבר היה כי נכרי ועבד הכא על בת ישראל הולד כשר . לכך יפה אמר אי שתוקו שתוקו טוב לכס כאשר חטי מחזיק אתכם שלא נשאו אבותיכם בנות ישראל . וא"כ אין בכס רק איסור עבדות ולא פסול ממזרות . ואילול שתתקו ותסכרו כי לטוב לכס אתם אומרים כי נשאו מבת ישראל . וא"כ תפסקו הלכה כשמואל דנכרי ועבד הכא על בת ישראל הולד כשר ואינו ממזר . א"כ נסתר הדאי דאסור לגלו משפחות ופסול ממזרות בישראל וכנ"ל מגלינא עלייכו הא דאמר שמואל תרתי זרעייתא איכא בנהרדעא זיהי' נודע גס איסור המזרות שכס ודוק כי נכון הוא מאד :

דפ בימי ר' פנחס בקשו לעשות בגל עיסה לארץ ישראל אסר לעבדו בשאני אסר שני דברים בבית המירש טלוני בעריסה ורוצו . כי עייל אל אין שחיטה לעוף מן התורה . אדיתבו וקסעיינו בה אל כל הארצות עיסה לא' ואי עיסה לבבל :

עיינ

לח"י הדרא קושיא לחכת' ניתני שעלו מבבל לח"י אלא ז"ל דאי גבוהה משאר ארצות ולהכי לא נזני למיתני עלו מבבל לח"י כנ"ל וא"כ הסתא נתי דמשני דלהכי תני עלו מבבל לפי דמסייעא לר"א דאמר לא עלה עורא מבבל וכו' אכתי תקיף ליתני עלו מבבל לח"י אלא ז"ל דאיתי לאשמועינן דאי גבוהה מכל הארצו' וכו' ודוק היטב . וכוזה יתבאר לך ג"כ מה דמשני מילת' אגב אורחא קמ"ל דאי גבוהה מכל הארצו' דלכאורה אין ליה שום שיכות כאן . אך כמה שהודעתיד ולהכי לא תני עלו מבבל לח"י לפי שבבל עמוקה אף גס משאר ארצות יש לו שיכות לעברה יוחסין . לפי שלכאורה יפלא באמת מה ראה על ככה עורא הסופר שלא עלה מבבל עד שעשה כסולת נקי' למה הקפיד ביותר על ככל משאר ארצות . אבל הסתא נישא למה שפירש בח"א על מה שאר"ל בכתובות כסס שאסור לנשא מבבל לח"י כך אסור לנשא מבבל לשאר ארצו' פי' הגאון ז"ל דמה ע"ש א"י קוד' לבבל כן קודם ככל' ואר ארצות לפי שאר"ל אד"ה ר' ראשון מ"א' ונפשו מבבל וא"כ חס ח"י שהוא הראש קודם לבבל שהוא הגוף . מה ע"כ ככל קודם לשאר ארצו' לפי שעיקר הגוף נכרא מבבל . ושאר איכרוי מן שאר ארצות א"כ יתכן להיו' ככל קודם לשאר ארצות ע"ש בחריכו' . והנה רש"י ז"ל פי' בגמ' ה"ל שהכאית למעלה גופו נכרא מבבל ולכך עמוקה ביותר לפי שכל הגוף נכרא משם וא"כ הטיבו אשר דברו ר"ל דאי תנא מילת' אגב אורחא קמ"ל לפי שגנה פה עשרה יוחסין עלו מבבל להודיע כי כונת עורא היה לעשות ככל כסולת נקי' וכו' אל תתמה על הספך מה נשתנה ככל משאר ארצות לעשותה כסולת נקי' לכך תני עלו מבבל ולא תני מבבל לח"י לפי שבבל עמוקה גס משאר ארצו' וכו' וע"כ ז"ל דגוף אד"ה נכרא משם לכך קדמה ככל לשאר הארצו' דוק :

רעח לא עלה עורא מבבל עד שעשה כסולת נקי' ועלה :

וכוה דעת קדושים תדע משאר"ל ראוי היה עורא שתתקן התורה ע"י כמשה במשה מיה הוא אומר ומשה עלה אל האלקים . בעורא מה הוא אומר הוא עורא עלה מבבל מה להלן תורה אף כאן תורה . דלכאורה יפלא מה ראה לדרוש העליו' אלו על תורה . ולדמות עלו' מבבל . לעלית משה אל האלקים . ולפ"ו יתכן מאד אחרי שאר"ל במדרש בעשה שקבלו ישראל התורה נתקבלו בהם א"ה אמרו מה ראו אלו להתקרב יותר . אל הביאו ספר יוחסין שלכם כמו שביאין בני הה' ויתילדו על משפחותם לבית אבותם וגו' נמצאו למדין שבשעת ימתן תורה התייחסו ישראל ויתילדו במדבר סיני על משפחותם ולכך זכו לקבלת התורה . וכמו כן בעורא עלה מבבל לא עלה עד שעשה כסולת נקי' ועלה . א"כ מה להלן תורה אף כאן תורה . היה ראוי שתבתן התורה על ידו . ובאמת הבא בסוה ליראיו עורא הוא אהרן שהיה שקול כמשה ולכך אר"ל אף על פי שלא נשתנה התורה על ידו נשתנה

הכתב על ידו ע"ש בגמ' בסנהדרין ועפ"ו רגיל על לשוני לומר פמוקים מה שחכמי אמת רמזו בפסוק ודבר הוא לך אל העם והיה והי' הוא' יהי' לך' לפה ר"ת הילל שהוא נשמת משה . אשר לכאורה יהי' לך אין כאן מקומו לרמז כאן על הילל שהוא נשמת משה . ולפ"ו לפי שהיה הכל בכבוד מידה השביל אחרי אשר דבר אלקינו וקום לעולם הילל וזה לא מצינו כלל שהיה אהרן לפה למשה כמאמר הכתוב והיה הוא יהי' לך לפה אבל דוק ותשכח אחרי שעורא היה אהרן ובסנהדרין פ"ק אר"ל כשנת הילל היו אומרים עליו הי חסיד הי עבדו תלמידו של עורא . כי אף שלא היה תלמידו ממש מ"ת היה מתלמידו תלמידו כמו שצינו באבות שמעו' ואבטליון קבלו מהם הילל ואמאי קבלו מהם . נמצא שהילל שהוא משה היה תלמידו של אהרן בגלגול . לכך יפה נדרש המקרא הזה ודיבר הוא לך אל העם והיה הוא יהי' לך' לפה לרמז כי לא למשה יהי' אהרן לפה . רק לגלגולו הילל יהי' לפה כי יהי' הילל תלמידו של עורא ודוק היטב :

עין פרש' דל כי האי תנא לא רצה לגבול משפחו מי הם המיוחסין
 והו' הו' פתח ואמר כל הארצות עישה לאי' והי' עישה לכלל הו'
 מפשעים אחר דבריו והיה מוכרח לגבול המשפחות. והוא היה
 זקן ולא היה יכול לרוץ ברגליו. לכן אמר תחלה דבר אחד
 שיעיינו בזה הדין ואדיתבו ויעיינו בזה הדין יגיד כל הארצות
 עישה לאי' ולא יתנו לב ללקדק אחר הדין השני ולברוק אחרי
 משפחות. אך כמה דפתח פתחא בהאי שמעתא אין שחיטה
 לשוק מן התורה. ולא בדבר תורה אחרת. כל עפי' הקדמ'
 הכל דמוה דאין שחיטה לשוק מן התורה. ויכחחו לנפש כי
 אסור לגלות משפחות. וידעו למה הוא רץ ועל מה רץ לפי שאסור
 לגלות משפחות. והנה ידעת מה שהבאתי לעיל בסמוך לזו הגדה
 התוספת דעדות שלמדו דאסור לגבול משפחות ממה דכתיב ויבא
 בן האשה הישראל והוא בן איש מצרי ולא רצה מרעה לגלות
 פסולו. וזה יתכן דוקא למד נכרי ועבד הכא על בת ישראל הולד
 ממזר. דהיינו אין משם ראי' כלל. דכן אשה ישראלית כשרה.
 לכן הונקו להקדים אין שחיטה לשוק מן התורה דמשם מוכח
 דנכרי ועבד הכא על בת ישראל הולד ממזר ואעפ"כ לא רצה
 מרעה לגלות על הפסול ההוא ש"מ דאסור לגלות משפחות. וזה
 תדע מ"ש אמ' וז' שמנ' בספרי הקדמוני שמה שארז' זה כבש'
 עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה. לאפוקי דבר הנולד מן הטורח
 ועיבורו מן הטמא הוא טמא כדאית בבבבא פ"ק דגומא זו הוא
 ג"כ הולד מן הישראלית שנא עליו נכרי או עבד מקרי ג"כ דבר
 הנולד מן הטורח ועיבורו מן הטמא טמא והולד ממזר. והנה
 בחולין פ' אהותו ואת בנו פריך בגמ' על מה שאמרו אהותו ואת בנו
 נהב' בכלאים פריך והא' זה כתי' ואמר רבא זה בנה אב כל
 מקום שנא' זה אינו אלא להוציא הכלאים פרש' דל לפי דילפינן
 משה כבשים עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה. ומשני אמר קרא
 או לרבות הכלאים. וזה נפיק לדרש' אחרת. ופרקי' האי או
 מצבי לחלק ומשני לחלק לא נריך קרא. ממינו למדין דאי לחלק
 לא נריך קרא ע"כ כל האי או אחי לרבות הכלאים. וק' ינוחבי
 תיתי למעט. אלא כל דשה פ' למעט כלאים לפי דלא מקרי שה
 עד שיהא אמו ואביו כבש לכן אצטרך לרבותי או והנה גבי כוסיו
 הדם דרז' ג' בגמ' משפוק כיבוד ביד חיה או עוף ושפך את
 דמו וכו' וס' דהאי או מצבי לחלק דלא תימ' עד שיפשוט חיה ועוף
 דוקא וכס' אבל חדא למוד' לא תחייב לכן נכתב או. והנה אי
 נימא דנריך קרא לחלק לא מוכח. דשה למעט כלאי אחי וכלל
 אך באמת לחלק לא נריך קרא והאי או דגבי כוסיו הדם ג"כ לאו
 לחלק אחי רק אחרי דאין שחיטה לשוק מן התורה ולמדו רז' ל
 מוסק' את דמו בשפיכה בעלמא סגי וא"כ אצטרך דלא תימא
 כי ושפך על כבוד חיה או עוף קאי לכן אצטרך לכתפתי ודרי'
 אין שחיטה לשוק מן התורה וא"כ אצטרך או להגדיל בין חיה
 לעוף דלא תימא ושפך קאי גם אחיה ובאמת לחלק לא נריך קרא
 וא"כ או דגבי אהותו ואת בנו מיייתר אחרי לחלק לא נריך קרא
 וא"כ כלל דאו לרבות הכלאים אחי דלא תדרוש משה למעט
 כלאים ש"מ דפירושו דשה הוא עד שיהיו שניהם כבש' וא"כ נכרי
 ועבד הכא על בת ישראל הולד ממזר עכשו אמי אומ' כל הארצות עישה
 לאי' והי' עישה לכלל ואל יפירו בו לגבול משפחות כי כן ולמד
 ממרעה שאסור לגלות משפחות שהרי לא גילה על בן האשה
 הישראלית שהרי ממזר היה לפי לימוד הכלל. ובוה תבין דברי
 חכמים ומדות במתו פרוק ד' שאמרו רז' על פסוק כל נבלה
 וטרפה וגו' לא יאכלו הכהנים כהנים הוא דלא יאכלו הא' ישראל
 יאכלו ח' ויחנק פתחה ואלהיו עתיד לדרש' רבה אמר כהנים
 אצטרך לי' ס' ד' הואיל ואשתרא מליקה לגבי דידהו השתרי נמי
 כבילה וטרפה קמ' ל. והנה הדבר תמוה מאד לר' יוחנן למה יהא
 מונח התורה עד שיבא אליהו כיון דאיכא למדרש כדרכה. אבל
 עמוד לפ' יוחנן. כי זה ידעת התוספתא הכלל שהבאתי למעלה שלמדו
 לדרשה שגם אליהו לא גילה משפחות ומכאן ג"כ ראי' מרעה שלא

ברוך האל נערך בסוד קדושים. שזכנו לבטור עסקת קידושין:

מסכת בבא קמא

רפא במערכא אמרי שמש' דר' זורא ער שליש הוא משלנו
 סבאו וא' לך משל הקב"ה:

פיר' הידור מנוה שמוסיף האדם לקנות מנוה הידור מנוה לקיים
 זה אלי ואנוהו. הוא משלו. יאמך ואלך מש' הק"ה מה שמוסיף
 יותר על שליש הדמים מנוה הידור מנוה הוא של הק"ה ועי' התו'
 ז' אובל פירותיהן בעה' והקקן קיימ' לעה' כ' וכו' דרש' המק'ר
 כמין חומר' מה שאמרו ישראל כבירת הים עזי ומרת יה ויהי לי
 ליאועה שדרול כמדדש היה. ליאועה בע' הו' יהי לי לעה' ב'.
 וכדי שלא תאמר כי אין אר' וכו' לשתי שאת' לכן אמרו בסמוך
 זה אלי ואנוהו שדרול' התבאה לפניו במנות ליקח אתרוג נאה
 ללכ' נאה וכו' ובוה אש מוס' יותר משלש כדמיו אובל פירותיהן
 בעה' והקקן קיימ' לעה' הכ' ושזוט הוא לעל' :

רפב וכבוד עשורל במותו. חלמו שהושיבו ישיבה על קברו:
 לפי שזה ידעת מרז' כב' פ' ר' שזוד באמר שכיבה וכו' ואב
 באמר מיתה. דוד שהניח בן כמותו באמר בו שכיבה. יואב
 שלא הניח בן כמותו באמר בו מיתה. והנה גם כאן בחזקיה
 המלך שנא' בו במותו נריך ג"כ לדרוש כן לפי שלא הניח בן כמותו
 זה המנשה שנפשה ית' לכן בא' בו מית' אך לפי מה שארז' גבי רבקה

עין פרש' דל כי האי תנא לא רצה לגבול משפחו מי הם המיוחסין
 והו' הו' פתח ואמר כל הארצות עישה לאי' והי' עישה לכלל הו'
 מפשעים אחר דבריו והיה מוכרח לגבול המשפחות. והוא היה
 זקן ולא היה יכול לרוץ ברגליו. לכן אמר תחלה דבר אחד
 שיעיינו בזה הדין ואדיתבו ויעיינו בזה הדין יגיד כל הארצות
 עישה לאי' ולא יתנו לב ללקדק אחר הדין השני ולברוק אחרי
 משפחות. אך כמה דפתח פתחא בהאי שמעתא אין שחיטה
 לשוק מן התורה. ולא בדבר תורה אחרת. כל עפי' הקדמ'
 הכל דמוה דאין שחיטה לשוק מן התורה. ויכחחו לנפש כי
 אסור לגלות משפחות. וידעו למה הוא רץ ועל מה רץ לפי שאסור
 לגלות משפחות. והנה ידעת מה שהבאתי לעיל בסמוך לזו הגדה
 התוספת דעדות שלמדו דאסור לגבול משפחות ממה דכתיב ויבא
 בן האשה הישראל והוא בן איש מצרי ולא רצה מרעה לגלות
 פסולו. וזה יתכן דוקא למד נכרי ועבד הכא על בת ישראל הולד
 ממזר. דהיינו אין משם ראי' כלל. דכן אשה ישראלית כשרה.
 לכן הונקו להקדים אין שחיטה לשוק מן התורה דמשם מוכח
 דנכרי ועבד הכא על בת ישראל הולד ממזר ואעפ"כ לא רצה
 מרעה לגלות על הפסול ההוא ש"מ דאסור לגלות משפחות. וזה
 תדע מ"ש אמ' וז' שמנ' בספרי הקדמוני שמה שארז' זה כבש'
 עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה. לאפוקי דבר הנולד מן הטורח
 ועיבורו מן הטמא הוא טמא כדאית בבבבא פ"ק דגומא זו הוא
 ג"כ הולד מן הישראלית שנא עליו נכרי או עבד מקרי ג"כ דבר
 הנולד מן הטורח ועיבורו מן הטמא טמא והולד ממזר. והנה
 בחולין פ' אהותו ואת בנו פריך בגמ' על מה שאמרו אהותו ואת בנו
 נהב' בכלאים פריך והא' זה כתי' ואמר רבא זה בנה אב כל
 מקום שנא' זה אינו אלא להוציא הכלאים פרש' דל לפי דילפינן
 משה כבשים עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה. ומשני אמר קרא
 או לרבות הכלאים. וזה נפיק לדרש' אחרת. ופרקי' האי או
 מצבי לחלק ומשני לחלק לא נריך קרא. ממינו למדין דאי לחלק
 לא נריך קרא ע"כ כל האי או אחי לרבות הכלאים. וק' ינוחבי
 תיתי למעט. אלא כל דשה פ' למעט כלאים לפי דלא מקרי שה
 עד שיהא אמו ואביו כבש לכן אצטרך לרבותי או והנה גבי כוסיו
 הדם דרז' ג' בגמ' משפוק כיבוד ביד חיה או עוף ושפך את
 דמו וכו' וס' דהאי או מצבי לחלק דלא תימ' עד שיפשוט חיה ועוף
 דוקא וכס' אבל חדא למוד' לא תחייב לכן נכתב או. והנה אי
 נימא דנריך קרא לחלק לא מוכח. דשה למעט כלאי אחי וכלל
 אך באמת לחלק לא נריך קרא והאי או דגבי כוסיו הדם ג"כ לאו
 לחלק אחי רק אחרי דאין שחיטה לשוק מן התורה ולמדו רז' ל
 מוסק' את דמו בשפיכה בעלמא סגי וא"כ אצטרך דלא תימא
 כי ושפך על כבוד חיה או עוף קאי לכן אצטרך לכתפתי ודרי'
 אין שחיטה לשוק מן התורה וא"כ אצטרך או להגדיל בין חיה
 לעוף דלא תימא ושפך קאי גם אחיה ובאמת לחלק לא נריך קרא
 וא"כ או דגבי אהותו ואת בנו מיייתר אחרי לחלק לא נריך קרא
 וא"כ כלל דאו לרבות הכלאים אחי דלא תדרוש משה למעט
 כלאים ש"מ דפירושו דשה הוא עד שיהיו שניהם כבש' וא"כ נכרי
 ועבד הכא על בת ישראל הולד ממזר עכשו אמי אומ' כל הארצות עישה
 לאי' והי' עישה לכלל ואל יפירו בו לגבול משפחות כי כן ולמד
 ממרעה שאסור לגלות משפחות שהרי לא גילה על בן האשה
 הישראלית שהרי ממזר היה לפי לימוד הכלל. ובוה תבין דברי
 חכמים ומדות במתו פרוק ד' שאמרו רז' על פסוק כל נבלה
 וטרפה וגו' לא יאכלו הכהנים כהנים הוא דלא יאכלו הא' ישראל
 יאכלו ח' ויחנק פתחה ואלהיו עתיד לדרש' רבה אמר כהנים
 אצטרך לי' ס' ד' הואיל ואשתרא מליקה לגבי דידהו השתרי נמי
 כבילה וטרפה קמ' ל. והנה הדבר תמוה מאד לר' יוחנן למה יהא
 מונח התורה עד שיבא אליהו כיון דאיכא למדרש כדרכה. אבל
 עמוד לפ' יוחנן. כי זה ידעת התוספתא הכלל שהבאתי למעלה שלמדו
 לדרשה שגם אליהו לא גילה משפחות ומכאן ג"כ ראי' מרעה שלא

ביאור
 הגמ' כל
 כבילה
 וטרפה
 לא יאכלו
 הכהנים
 ארי' פ'
 זו אליהו
 עמוד לפ'
 לדרשה שגם
 אליהו לא
 גילה משפחות
 ומכאן ג"כ
 ראי' מרעה שלא